

SOCIAL POLITIK

Tidsskrift for Socialpolitisk Forening / 3 / 2011

TEMA:

Danmark i krig

– Nye standarder i socialpolitik?

SOCIAL POLITIK

Tidsskrift for Socialpolitisk Forening

Formand: Knud Vilby

Landssekretær: Dorte Olsen

Social Politik udkommer seks gange årligt og sendes automatisk til alle medlemmer

Redaktion:

Peter Bundesen (Ansv.)

Den Sociale Højskole i Odense

Tlf.: 63 18 47 63

E-mail: pebu@ucl.dk

Tine Gomard

E-mail: ecuador@cykel.dk

Leena Eskelinen

E-mail: le@akf.dk

Margit Lotz

E-mail: margit.lotz@gmail.com

Preben Etwil

E-mail: etwilmeyland@vip.cybercity.dk

Morten Frederiksen

E-mail: mf@soc.ku.dk

Sofie Nørgaard-Nielsen

E-mail: sofie@noergaard-nielsen.dk

Helga Madsen

E-mail: helgamadsen@sol.dk

Dette nummer er redigeret af:
Tine Gomard og Margit Lotz

Redaktionssekretær:

Nina Særkjær Olsen

ISSN 0905-8176

Artikler fra Social Politik kan citeres med tydelig kildeangivelse

Redaktionen gør opmærksom på, at artikler i Social Politik ikke nødvendigvis dækker redaktionens eller Socialpolitisk Forenings synspunkter

Tryk:

Eks-Skolens Trykkeri ApS

Tlf.: 35 35 72 76

INDHOLDSFORTEGNELSE

Tema: Danmark i krig – Nye standarder i socialpolitik?

Tine Gomard og Margit Lotz:

Danmark i krig – Nye standarder i socialpolitik? 3

Bjarne Hesselberg: Det danske samfunds ansvar for veteranerne fra de internationale fredsstøttende og humanitære missioner..... 7

Mikkel Warming: Skal soldaterne hyldes ved hjemkomsten? 14

Christian Olsen: Veteranrehabilitering »Model Danmark«..... 19

Hans Vedholm: Det sjove er, at det er alvor 23

Jørgen Glenthøj: Veteraner forpligter 28

Internationalt og forening

Peter Abrahamson (klumme):

Frihandel og socialpolitik – eksemplet Centralamerika 31

Knud Vilby: Regeringen gør de fattige til grin 34

Social Politik på nettet 36

Socialpolitisk konference 37

Hvad er Socialpolitisk Forening?

Socialpolitisk Forening samler aktive mennesker, foreninger og organisationer på tværs af faggrænser og politiske skel, for at debattere aktuelle socialpolitiske spørgsmål. Som fx. stigende fattigdom blandt børn og voksne, øget arbejdsløshed, straf og resocialisering og børn og unges mistrivsel. Sammen søger vi at finde nye veje og løsninger på vitale samfundsproblemer.

Socialpolitisk Forening

Strandgade 6, st.

1401 København K

Tlf.: 35 82 83 50 (daglig 10-15)

www.socialpolitisk-forening.dk

post@socialpolitisk-forening.dk

Mercur Bank: 8401 1107640

Socialpolitisk Forlag

Samme adresse, tlf. og e-mail

Mercur Bank: 8401 1107616

Danmark i krig

– Nye standarder i socialpolitik?

*Af Tine Gomard og
Margit Lotz*

Danske politikere har besluttet at føre Danmark i krig. I dette temanummer sætter vi fokus på socialpolitiske konsekvenser af den beslutning. Krig koster ikke alene mange penge, men også soldaters liv eller førlighed. Flere kommer hjem som krigsinvalidere og har brug for al den hjælp de kan få til at overvinde deres fysiske eller psykiske skader, så de kan finde tilbage til et funktionsdygtigt liv. Der er samtidig sket et skred i danskernes selvopfattelse, hvor det nu er legalt at hylde krigen, som anses for nødvendig og berettiget.

Det er 150 år siden Danmark sidst var i krig. Vi tabte i 1864 og derefter var Danmark i mange år en fredelig ikke krigsførende nation. I 1948 blev Danmark medlem af De Forenede Nationer (FN) for at kunne deltage i det internationale arbejde med at skabe fred, sikkerhed og demokratiske forhold ude i verden. Vi havde et forsvarsministerium og ikke et krigsministerium og vi er flere generationer, der efter 2. verdenskrig er vokset op i en tryk forvisning om, at Danmark er et fredeligt land - at Danmark aldrig mere ville gå i krig. Danskerne identificerede sig med Halfdan Rasmussens vise: Noget om helte. Antimilitarisme var et nationalt kendetegn. Alligevel er vi nu igen krigsførende med alt hvad det fører med sig. Det er en udvikling der har mange modstandere og i den kritiske del af befolkningen er der en stor bekymring for, at som tiden går, vil der gradvis ske en mentalitetsændring i samfundet i retning af, at det bliver ”naturligt” at gå i krig.

På mange områder i vores samfund har Danmarks deltagelse i krig medført forandringer. Helmandprovinsen er en meget omtalt plet på verdenskortet. I medierne fortælles om kampe, som danske soldater deltager i på Natos side mod talebanere i denne dal fjernt fra Danmark. Vi bliver involveret i omstændigheder i forbindelse med hjemtransport af sårede soldater. Vi ser Forsvarsministeren til bisættelse af dræbte danske soldater. Vi ser Statsministeren i skudsikker vest besøge de danske soldater ved fronten. Vi hører om de danske soldaters hverdag i lejren, vi hører om vejsidebomber, som sprænger militære køretøjer, soldater og civile i luften.

I bagruden på biler på de danske landeveje ses en gul sløjfe, som symboliserer danskere, som tænker på danske soldater i kamp. Vi har fået en national flagdag for danskere, der har været udsendt i international tjeneste. Dagen er en lejlighed til at mindes dem, der har mistet livet

under udførelse af arbejdet i international tjeneste. I mange familier er det at kende en, som er eller har været udsendt, blevet samtaleemne. Familie og venner er bekymrede for soldatens liv og velfærd. Familie og venner er bekymrede for hinanden; sæt nu det går galt. I medierne hører vi om familiers overlevelsestrategier efter tab af et ungt menneske i krig.

På landets sygehuse, i landets jobcentre og i de kommunale socialforvaltninger står man overfor nye opgaver. Det er igen blevet nødvendigt med en veteranpolitik i Danmark. En sådan er vedtaget og ved at blive implementeret.

Bjarne Hesselberg giver under overskriften ”*Det danske samfunds ansvar for veteranerne fra de internationale fredsstøttende og humanitære missioner*” et kort historisk rids af militærets historie fra 1864 til i dag, og han påpeger at Danmarks overgang fra at udføre fredsbevarende til krigslignende operationer skete i Ex-Jugoslavien hvor situationen udviklede sig sådan, at det blev nødvendigt at gennemføre hvad man kaldte ”*Robust Peacekeeping*”, m.a.o. en egentlig kampindsats. I den sammenhæng overlod FN opgaven til NATO og Bjarne Hesselberg beskriver, hvad dette skift betød.

Soldaterne er sendt i krig af Folketinget og Bjarne Hesselberg påpeger i den forbindelse statens livslange arbejdsgiveransvar. Bjarne Hesselberg mener ikke at soldaterne skal have fortrinsret til behandling i det offentlige system, men at staten som arbejdsgiver skal sikre, at der er forsikringsordninger og evt. adgang til privathospitaler.

Han slutter af med at understrege, at der ligger et stort og vigtigt arbejde med at skabe en god ramme for veteranernes overgang fra statens system til det kommunale system.

Mikkel Warming tager i sin artikel udgangspunkt i Enhedslistens principielle kritik af soldaternes parade den 25. februar gennem Københavns middelalderby til Rådhuspladsen. Han kritiserer, at flertallet i bystyret mener, at soldaterne skal hylde fordi de sætter livet på spil – og dette uanset hvad man mener om krigen – fordi det fremmer militarisering af det danske samfund.

Mikkel Warming påpeger, at der med paraden sker en hyldest til krigen hvis konsekvenser betyder en mentalitetsændring i Danmark. Han henviser i den forbindelse til en holdning som for nylig blev udtrykt meget klart af to projektmedarbejdere fra CEPOS som mener, at krigen i Afghanistan ikke primært handler om, om den kan vindes, men derimod handler om at skabe en mentalitetsændring i det danske samfund væk fra neutralisme og velfærdsmentalitet.

Ifølge Mikkel Warming er det demokratiet der er på spil når der

f.eks. rejses krav om, at der skal bygges særlige handicapboliger til veteraner, så de kan undgå at stå i kø sammen med alle de andre handicappede ansøgere. I stedet bør der rejses et krav om, at ventelisterne skal væk for alle.

Christian Olsen er soldaterfysioterapeut og tilknyttet Rigshospitalets Traumecenter, hvor han oplever soldaterne fra de kommer ind til de er færdigbehandlede. I artiklen giver han en redegørelse for det arbejde Rigshospitalet har påtaget sig, og han beskriver også den meget store energi, de invaliderede soldater lægger i deres genoptræning.

De er unge og veltrænede på skadestidspunktet og nogen af dem viser en træningsmoral som var de eliteidrætsudøvere. De udviser en jernvilje i kampen for at opnå størst mulig funktionsevne. Flere af de sårede soldater har sat nye standarder for hvad der er muligt med deres type skade og de betragtes som gode eksempler for andre fysioterapeutiske patienter på Riget.

Christian Olsen påpeger, at takket være gode donationer og stor ildhu, er der skabt nogle gode rammer for veteranrehabilitering i Danmark, men det gælder om at fortsætte denne udvikling og bruge erfaringerne til at optimere genoptræningstilbuddet til lignende civile patientgrupper.

Hans Vedholm, Presseofficer i Hærens Operative Kommando, beskriver, hvordan den danske hær var uforberedt på at blive indrulleret i egentlig krigstjeneste, og at nogle soldater har betalt en høj pris herfor. Med sanitetsfolk som eksempel viser Hans Vedholm, at meget har ændret sig, at sanitetstjenesten i dag har højeste prioritet og udstyret er helt moderne.

Det har ikke været noget problem at hverve soldater til internationale operationer. Den unge soldat ser det som en udfordring; de ønsker at gøre en forskel og bidrage til at ændre forholdene for mennesker ude i verden. Spændingen og ikke mindst kammeratskabet trækker.

Soldaterne og deres pårørende møder en række hjælpere under uddannelsen: socialrådgiveren, felpresten og psykologen, og Hans Vedholm pointerer, at veteranpolitikken har skabt rammerne for en koordinering af indsatsen.

Jørgen Glenthøj, Borgmester i Frederiksberg Kommune, slutter dette temanummer af med en gennemgang af kommunens implementering af veteranpolitikken. Han beskriver, hvordan det kommunale har et ansvar for at tilrettelægge en helhedsorienteret indsats for de hjemvendte soldater, der kommer retur med fysiske og psykiske skader.

Frederiksberg Kommune har fokus på at uddanne medarbejdere

i både socialforvaltninger og daginstitutioner i samarbejde med Forsvaret for at kunne tage hånd om ikke blot veteranen, men også veteranens familie, herunder børnene, som også kan have behov for en særlig indsats.

Som et særligt initiativ i forbindelse med veteranpolitikken har Frederiksberg Kommune tilpasset deres anvisningsregler for husvilde, så veteraner sikres en midlertidig eller permanent bolig, der tager hensyn til deres eventuelle særlige behov.

Jørgen Glenthøj slutter af med at sige, at Frederiksberg Kommune er godt på vej i implementeringen af veteranpolitikken, og håber at andre kommuner vil følge efter.

Det danske samfunds ansvar for veteranerne fra de internationale fredsstøttende og humanitære missioner

Har vi danskere et problem med at tage vare på vore krigsveteraner? Svaret er ja. Danmark har i tiden et meget mangelfuldt socialt og sundhedsmæssigt beredskab til at tage sig af veteranerne. Psykisk og fysisk sårede veteraner gennemgår en primær behandling ved Rigshospitalet og forsvarrets institutioner. Herefter overgår de til det regionale og kommunale social- og sundhedssystem, som ikke har viden og ressourcer til at tage sig af dem.

Den 13. oktober 2010 offentliggjorde regeringen sin veteranpolitik. Den skal nu omsættes i praksis. Seks ministerier skal bidrage til opfyldelsen af veteranpolitikken. Det er målet, at hovedparten af veteranpolitikken initiativer skal være implementeret inden udgangen af 2011.

Hvis en omsætning af veteranpolitikken til praksis skal lykkes, kræver det et meget stort tværministerielt arbejde og en meget stor indsats overfor kommunerne for at få dem uddannet til at tage sig af den gruppe af deres borgere, der udgøres af veteraner.

Ud over de praktiske foranstaltninger omkring virkeliggørelsen af veteranpolitikken, er der også et behov for en folkelig afklaring af viljen til at give veteranerne særbehandling. Er det selvforskyldt at komme invalideret hjem fra krigstjeneste? Skal de hjemvendte, som har været i krig for Danmark, stå først i køen til behandling i hospitalsvæsenet, i boligkøen og på jobcentret, eller er det en trussel mod vores velfærdsstat – en trussel mod solidariteten? Disse spørgsmål kræver en åben og fordomsfri debat og oplysning om emnet.

Set fra veteranernes synspunkt er virkeligheden, at det danske Folketing – og dermed det danske folk – med markant flertal - sender soldaterne ud på missionerne. Folketinget sender sunde og raske personer af sted. Langt de fleste kommer sunde og raske og berigede hjem, men en del har fået skader. Det er helt klart Folketingets opgave at tilsikre,

Af Bjarne Hesselberg

Behov for en folkelig afklaring af viljen til at give veteranerne særbehandling

at de veteraner, der har fået problemer, og deres pårørende bringes tilbage til et normalt liv i det danske samfund. Med andre ord bringes tilbage i en tilstand, hvor de som gode samfundsborgere kan bidrage til det danske samfund.

Vi mener at der såvel ved de statslige institutioner og i kommunerne skal skabes et let tilgængeligt system med en dør og et telefonnummer, hvor veteranerne kan henvende sig for at få den nødvendige støtte.

Med en ihærdig og målrettet indsats fra samtlige partier i Folketinget, regeringen, regionerne og kommunerne, håber vi på, at 2011 og 2012 bringer ro og stabilitet omkring velfærdsstaten Danmarks behandling af veteranerne.

Hvorfor har vi nu pludselig krigsveteraner i Danmark?

Efter krigen i 1864 forsøgte man at glemme hærens veteraner

Den 3. juli 1864 udkæmpedes det sidste regulære militære slag i Danmark ved Lundby lige syd for Ålborg. Dette slag var sidste gang, Danmark var engageret i en egentlig krig om nationens overlevelse. Den krig tabte vi så eftertrykkeligt, at resultatet har præget det danske samfund helt op i nutiden. Efter krigen i 1864 forsøgte man at glemme hærens veteraner. Der blev intet gjort for de sårede og for enkerne efter de faldne. Under 1. Verdenskrig var Danmark neutral. Under 2. Verdenskrig blev Danmark besat i krigens første dage. Kun meget få soldater blev indsat i et »grænseforsvar«. Danske veteraner fra denne krig udgøres af Frihedskampens veteraner, krigssejlerne, og de der gjorde tjeneste i allierede hære. Disse personers indsats er veldokumenteret, men arten af deres indsats og antallet af deltagere har heller ikke givet grundlag for en dansk forståelse for veteraner.

Fredsbevarende missioner under FN

I perioden frem til 1992 gjorde godt 60.000 danskere tjeneste i FN's fredsbevarende missioner

I 1948 besluttede Danmark sig for at deltage i det internationale arbejde for at skabe fred, sikkerhed og demokratiske forhold ude i verden. Danmark blev medlem af De Forenede Nationer (FN) og deltog med observatører i den første fredsbevarende FN operation, United Nations Truce Supervision Organization (UNTSO). Den bestod i at sende ubevæbnede observatører til Palæstina for at overvåge våbenhvilen i Mellemøsten. Den aktive deltagelse i det internationale samfunds fredsstøttende aktiviteter blev udvidet med deltagelsen i den første bevæbnede FN mission, United Nations Emergency Force (UNEF) i Gaza i 1956. Herefter fulgte deltagelse i en lang række FN missioner. I perioden frem til 1992 gjorde godt 60.000 danskere tjeneste i FN's fredsbevarende missioner. Den danske offentligheds opmærksomhed på disse missioner var begrænset.

Fredsstøttende missioner på FN-mandat

I 1990 begyndte det internationale engagement at skifte karakter. Med udsendelsen af korvetten Olfert Fischer og et detachment til forstærkning af et engelsk felthospital under den første Golf krig indledtes den periode, hvor deltagelsen i de internationale missioner skiftede fra fredsbevarelse under FN charterets kapitel VI (kun magtanvendelse i rent selvforsvar) til krigslignende operationer under FN charterets kapitel VII (ret til magtanvendelse for at opretholde det givne mandat). I forbindelse med Jugoslaviens sammenbrud i 1990 og den efterfølgende borgerkrig afgav Danmark militære enheder til FN for at medvirke til at stabilisere situationen. De første danske FN enheder ankom i april 1992. Situationen i Ex-Jugoslavien havde udviklet sig sådan, at det blev nødvendigt at gennemføre, hvad man kaldte »Robust Peacekeeping«. Situationen forværredes imidlertid i en sådan grad, at det blev nødvendigt med en egentlig kampindsats for at genskabe sikkerhed og stabilitet i området. FN overlod opgaven til NATO. Danmark stillede fortsat styrker til rådighed for operationen. Skiftet fra FN til NATO betød imidlertid også en meget markant ændring af ansvaret for soldaternes gøren og laden, idet de fra at være FN's ansvar nu blev Danmarks ansvar. Under en FN operation afgives enhederne til FN, og de opererer herefter på FN ansvar og efter FN direktiver. Ved deltagelse i en NATO operation har de troppebidragende nationer selv ansvaret for deres soldater. Det er pludselig nationen Danmark, der deltager i operationerne og ikke FN. Yderligere udviklede opgaverne sig fra deltagelse i en NATO ledet operation i Bosnien i 1996 (IFOR), der var baseret på en aftale med de stridende parter, til et egentlig angreb på den suveræne stat Serbien, da NATO i 1999 angreb og efterfølgende besatte Kosovo. Nationen Danmark blev nu krigsførende, hvilket er fortsat med engagementet i Irak og Afghanistan. Efter 1990 har vore soldaters rolle ændret sig fra »Peacekeepers« i relativt fredelige missioner til egentlig kamp for at gennemtvinge respekten for demokrati og de humanitære retsprincipper. Den belastning, soldaterne og deres pårørende udsættes for, er tilsvarende steget dramatisk. Den ændring er der i det store hele en god forståelse for i det danske samfund.

I perioden fra 1990 til dato har vi omkring 4.000 veteraner med behandlingskrævende psykiske skader, omkring 50 sårede med svære fysiske handicap og 38, der har sat livet til. Det er store tal, som vokser med ca. 200 behandlingskrævende skader om året, hvis Danmark fortsætter med den nuværende aktivistiske udenrigspolitik, men udviklingen i missionernes farlighed er desværre ikke fulgt op af en tilsvarende udvikling i den støtte, det danske samfund yder sine veteraner.

Skiftet fra FN til NATO betød imidlertid også en meget markant ændring af ansvaret for soldaternes gøren og laden

Fra »Peacekeepers« i relativt fredelige missioner til egentlig kamp for at gennemtvinge respekten for demokrati

Det danske samfunds »normaltilstand«

Det danske velfærdssamfund er opbygget på et grundlag, der sikrer, at alle borgere har en ligeværdig ret til at modtage ydelser fra det danske social- og sundhedssystem. Da vi, som beskrevet ovenfor, ikke har været i krig i Danmark siden 1864, er den danske samfundsmodel skabt over et normalbillede, der ikke omfatter krig. Det er jo meget positivt, at vores samfund har kunnet udvikle sig under fredelige forhold i næsten 150 år, men det giver problemer i opfattelse af ansvaret overfor nutidens veteraner.

Problemer i opfattelse af ansvaret overfor nutidens veteraner

I forbindelse med afslutningen af 2. verdenskrig erkendte samfundet, at man havde en lille gruppe danskere, som havde lidt som følge af den tyske besættelse. Der blev i den anledning vedtaget nogle særlove, som kompenserede for dette forhold. Disse særlove gælder imidlertid kun den specielle gruppe, så det ændrede ikke på »normaltilstanden«. I 1990 sendte Folketinget med et stort flertal de første danske soldater i krig uden for landets grænser. Danmark er således nu i den unormale situation, at vi sender borgere i krig, og at nogle af disse borgere vender hjem med skader på sjæl og legeme. Nogle mister oven i købet livet i nationens tjeneste. *Det danske samfunds normaltilstand har ændret sig fra »velfærdssamfund i fred« til »velfærdssamfund i krig«.* Er det noget, der har betydning for ret mange? Ja, det er det. Siden 1948 har vi udsendt godt 100.000 soldater til verdens brændpunkter. Hvis vi antager, at hver udsendt soldat har 10 pårørende (mor, far, samlivspartner, børn, svigerforældre mv.), så taler vi om, at ca. 1.000.000 danskere er direkte og personligt berørt af denne indsats i de internationale fredsstøttende og humanitære missioner. Hvis vi ser på tallene fra 1990 og fremefter, taler vi om godt 400.000 personer. Det er et meget stort segment af den danske befolkning, og det understøtter behovet for, at veteranerne skal have særbehandling, når de kommer hjem. Det er disse særlige behov, veteranpolitikken sætter fokus på. Vi skal også huske, at de er sendt i krig af et markant flertal i Folketinget, og at de er udsendt i missioner, som folkeretligt er dækket af FN-mandater.

Veteranerne skal have særbehandling, når de kommer hjem

Veteranernes behov

De sunde og raske

Hovedparten af vores veteraner vender hjem fra deres missioner styrket på modenhed og kompetencer. Denne gruppe glider stille og roligt tilbage til samfundet og udvikler sig til gode samfundsborgere. Deres behov er, at samfundet respekterer deres indsats og anerkender de kompetencer, de kan tilføre deres arbejdspladser. De ønsker såmænd blot, at de i fuld offentlighed kan være stolte over den indsats, de har ydet. For at understøtte dette behov, er det vigtigt for dem, at det officielle Danmark vedstår deres ansvar for de missioner, de har været

udsendt i. Derfor er det vigtigt, at der foregår offentlige markeringer af deres indsats. Vi taler her om den nationale flagdag, det nationale monument i Kastellet i København, tildelingen af hæderstegn og offentlig omtale i medierne om, hvad de har udrettet. Internationalt står der stor respekt om de danske soldaters indsats. Den respekt vil vi også gerne have manifesteret i Danmark og specielt er det vigtigt, at de politiske partier, der står bag udsendelserne, vedstår deres ansvar.

De fysisk sårede

De fredsstøttende og humanitære missioner er beklageligvis blevet farligere gennem årene, lige som de fysiske skader, soldaterne pådrager sig, bliver voldsommere. Sammenholdt med det, er den militære sundhedsfaglige effektivitet i missionsområderne steget markant. Selv svært sårede soldaters liv kan reddes. Resultatet af dette er imidlertid, at der kommer sårede hjem med skader, det danske sundhedssystem har meget svært ved at håndtere. I 1993 begyndte de første svære skader at komme hjem til Danmark fra Balkan. I konsekvens af den manglende ekspertise i Danmark oprettede Forsvaret i samarbejde med Rigshospitalet et Traumecenter, som nu har opnået en ekseptionel god ekspertise på behandling af krigsskader. Dette traumecenter er betalt af Forsvaret. Yderligere er der sidste år oprettet en speciel effektiv genoptræningsenhed på Rigshospitalet. Denne genoptræningsenhed er finansieret af private fondsmidler fra Soldaterlegatet.

De sårede veteraner behandles og genoptrænes på Rigshospitalet i en passende tid. Derefter sendes de ud i det kommunale system – der ikke har mulighed for at støtte/genoptræne dem. På Rigshospitalet demonstrerer soldaterne en enorm disciplin i forbindelse med genoptræningen med det ene formål at komme tilbage til et liv med en passende livskvalitet, men når de »rammer« kommunernes social- og sundhedsforvaltninger, får de nærmest »en kold tyrker«. Der er stort set ingen hjælp at hente. Et af veteranpolitikkenes initiativer er at sikre, at genoptræningen fortsættes for at føre frem til en stort set normal tilværelse, og dette er en kæmpe udfordring for kommunerne.

Staten har et livslangt arbejdsgiveransvar for disse veteraner. Arbejdsgiveren skal sikre veteranerne, som er kommet til skade i tjenesten, men skal veteranen have fortrinsret til behandling? Nej, ikke i det offentlige system, men via en statslig forsikringsordning og evt. privathospitaler. Hvis det var en top sportsmand, der blev skadet, ville hans klub sørge for, at han blev ekspres behandlet, så han kunne komme tilbage på holdet hurtigst muligt. Sådan skal det også være med veteranerne.

Et andet problem, der skal løses er, at veteranerne skal have ens behandling uanset hvilken kommune de bor i. Eksempel: En pansret mandskabsvogn rammes af en vejsidebombe. Tre soldater såres. Når de

Vigtigt, at de politiske partier, der står bag udsendelserne, vedstår deres ansvar

Der kommer sårede hjem med skader, det danske sundhedssystem har meget svært ved at håndtere

Staten har et livslangt arbejdsgiveransvar for disse veteraner

er kommet hjem og er færdigbehandlet, sendes de ud i det kommunale system. Kommunerne har autonom ret til at fastlægge deres serviceniveau. En veteran kommer til en kommune med højt serviceniveau, en kommer til en gennemsnitlig og en kommer til en fattig kommune med et lavt serviceniveau. Vores krav er, at alle tre skal have samme behandling uanset kommune. Svær opgave? Forhåbentlig ikke.

De psykisk sårede

Mange af disse psykisk skadede har cirkuleret i de kommunale systemer

I øjeblikket har vi ca. 4.000 ubehandlede psykisk sårede. De er aldrig kommet i behandling, fordi de indtil for 2 år siden blev afvist i det psykiatriske behandlesystem. Man anerkendte ikke PTSD (Post Traumatisk Stress Syndrom) som en arbejdsskade. Mange af disse psykisk skadede har cirkuleret i de kommunale systemer. Gået fra sagsbehandler til sagsbehandler for at redegøre for deres problemer. De har skullet »overbevise« systemet om, at deres problem skyldtes udsendelsen. En del af disse tilfælde har simpelthen opgivet at komme i dialog med det kommunale system og er flyttet ud i skovene. Vi taler her om en meget stor gruppe personer, som vokser med 200 – 300 veteraner pr. år, hvis der ikke bliver gjort noget effektivt. Disse veteraner er relativt unge, veluddannede og har været meget motiverede for at være gode samfundsborgere. Det er unge mennesker der bliver svigtet og som vi taber på gulvet på grund af kommunernes og distriktpsychiatriens manglende evne til at tage vare på dem. Her har 2010 veteranpolitikken imidlertid en stribe tværministerielle initiativer, som forhåbentlig kan råde bod på miseren. En lille ting er, at de fra ca. 1. juli 2011 udstyres med et veteran ID, som kan dokumentere, at de har været udsendt. Så kan de forhåbentlig slippe for at skulle bevise over for sagsbehandlerne, at de er veteraner.

De pårørende

De pårørende udgør et kapitel for sig. Når soldaten sendes ud, efterlades oftest en familie med børn. I de 6 måneder udsendelsen varer, udsættes familien ikke blot for savnet, men også usikkerhed og frygt for, at deres soldater bliver dræbt eller såret. Alle nyhedsudsendelser og opkald på telefonen bliver en prøvelse. Der er mange initiativer i gang for at støtte familierne, men der er lang vej endnu, inden samfundet har løst sine forpligtigelser i den anledning.

Hvem skal så gøre noget?

Generelt er det veteranernes opfattelse, at det er staten, der har ansvaret for, at de bliver sendt ud, at deres opgaver er veldefinerede, at de får den uddannelse og det udstyr, de skal bruge, samt endeligt at de som veteraner får en tilbagevenden til det normale liv med en livskvalitet, der svarer til de muligheder, de havde før udsendelsen. Veteranpolitik-

ken skulle meget gerne lede frem til, at denne forventning opfyldes.

Når veteranen kommer hjem fra sin mission, skal han sluses ud i samfundet igen. Forsvaret har sine rutiner, som gerne skulle gøre veteranen klar til det civile liv, hvor han kommer ud i det kommunale system. Det kommunale system er i sin nuværende udformning utilstrækkelig, men der er gode tegn på, at flere kommuner nu er ved at udforme en politik for, hvordan de vil håndtere veteranerne. Slagelse Kommune har for eksempel ansat en veterankoordinator, som skal sikre, at de 6-7 forskellige kommunale kontorer, der skal behandle veteranens sag får et samlet og koordineret billede af sagens sammenhæng. Yderligere har Forsvarsministeriet fået til opgave at gennemføre en uddannelse af de kommunale sagsbehandlere i veteranernes specielle forhold. Der er en positiv udvikling i gang.

Men hvem er nøglepersonen i støtten til veteranen?

Socialrådgiveren!

Det er en udbredt opfattelse, at en veterans problemer kan løses af psykologerne. Fra politisk hold mener man, at en styrkelse af psykologbehandlingssystemet vil løse alle problemer. Sådan er den virkelige verden imidlertid ikke.

Når veteraner med f.eks. PTSD får behov for behandling, er han typisk i en situation, hvor han er socialt isoleret, misbruger, forladt af kone og børn og i et økonomisk kaos. Før psykologerne kan gøre noget effektivt for at hjælpe, skal en række af de nævnte faktorer elimineres.

Den bedste indgang er en socialrådgiver, som kan udrede problemkomplekset og iværksætte diverse behandlinger, samt holde styr på veteranens udvikling. På det sociale område er det typisk veteranorganisationer som De Blå Baretter der har »Kammeratstøtteordningen« og/eller de etablerede veteranhjem, der skal få veteranen tilbage i et socialt fællesskab. På det økonomiske område er det typisk »Soldaterlegatet«, der kan støtte op både med økonomisk hjælp og økonomisk/juridisk rådgivning, det offentlige system kan træde ind med »afgiftning«, og endelig kan psykologerne søge at rette op på sindets skader, men det vigtigste er som nævnt, at det er en socialrådgiver, der er tovholder.

Forsvarets nye veterancenter forener mange af de nævnte funktioner, men det kommer ikke til at få fuld effekt før det kommunale system er trimmet.

Der ligger et stort og meget vigtigt arbejde med at få skabt en god ramme for veteranens overgang fra statens system til det kommunale.

Bjarne Hesselberg er oberst (pensioneret), landsformand for De blå Baretter, Danmarks Internationale Veteranorganisation og leder af Kammeratstøtteordningen.

Det kommunale system er i sin nuværende udformning utilstrækkelig

Den bedste indgang er en socialrådgiver

Skal soldaterne hylde ved hjemkomsten?

Den 25. februar var der parade i København. Soldater hjemvendt fra krigen i Afghanistan gik i optog gennem middelalderbyen til Rådhuspladsen, hvor der var hyldest ved bystyret.

Alle partier undtagen Enhedslisten havde nemlig vedtaget, at Københavns Kommune officielt skulle modtage og hædre de hjemvendte soldater.

Af Mikkel Warming

Hyldesten var på den ene side udtryk for, og samtidig medvirkende til, den militarisering af det danske samfund, som er den egentlige effekt af den danske deltagelse i krigen i Afghanistan.

Derfor er det ikke bare lidt overraskende, men også utrolig deprimere, at de radikale, socialdemokraterne og i særdeleshed SF bakker så entusiastisk op om hyldesten til krigen.

Forklaringen, som SF'erne åbenbart ikke tør argumentere imod længere, er det klassiske; soldaterne er jo udsendt af Danmark. De sætter livet på spil, og det bør hylde – uanset hvad man mener om krigen. SF havde for at bløde op på den militære vinkel fået vedtaget, at også andre grupper, læger, politifolk og andre der var officielt udsendte som en del af den danske stats indsats i krigen, skulle inviteres med. Det skete naturligvis ikke, hvilket var til at forudse.

Det virker jo meget sympatisk at ville hylde soldaterne på det grundlag

Det virker jo meget sympatisk at ville hylde soldaterne på det grundlag. Men det betyder også, at militariseringen af det danske samfund stille og roligt lykkes, når argumenter som disse får lov til at dominere.

For det første er der flere grupper i det danske samfund, der har et meget hårdt arbejde, hvor liv og lemmer sættes på spil. Brandmænd eksempelvis. Ligesom nedslidning og dårligt arbejdsmiljø fører til dårligt helbred og kortere liv for mange hjemmehjælpere og andre med lignende job. Her holdes ikke parader og modtagelser på rådhuset af den grund.

For det andet – og vigtigere, så er modtagelsen af soldaterne på rådhuset en hyldest til krigen. Og det har konsekvenser.

Som Mie Harder og Henrik Gade Jensen befriende ærligt skrev i Berlingske Tidende i december 2010, og gentog i januar 2011, så handler krigen i Afghanistan sådan set ikke om, om den kan vindes. Næh;

»Det centrale for os er den holdningsændring, som sker i Danmark; Væk fra neutralisme og pacifisme hen mod aktivisme og krigsførelse. Denne holdningsændring, mener vi, kan blive en katalysator for et nødvendigt skift i den danske tryghednarkomani og velfærdsmentalitet«

Krigsførelsen skal gøre op med velfærdsstatens menneskesyn. »Urdriften« – menneskets »overlevelsesinstinkt« skal bruges i hverdagen, i stedet for velfærdsstatens sociale sikkerhedsnet, der er blevet til en »blød og behagelig dyne«, som også – til de borgerliges store fortvivelse, gælder for alle – også de, der ikke kan og vil. »Drivere, døgenigte og drukkenbolte«, som Harder og Gade Jensen citerer Grundtvig for.

Og de borgerlige debattører har jo grundlæggende ret. Krigen er ved at militarisere det danske samfund. Soldater bliver sat op på en piedestal og skal nu også hylde af landets hovedstad på byens rådhus.

For det første bidrager politikerne i København derved til at hylde krigen. Uanset hvordan man vender og drejer det, så er det det samme som at hylde krigens redskaber, nemlig at slå mennesker ihjel. Derved bliver krigens væsen ikke bare legitimt, men noget der er særligt fint.

Det bliver i orden at bruge krig – magt og vold - som redskab til at løse problemer.

Og det er et skred i vores bevidsthed. Dermed ikke sagt, at det ikke kan være nødvendigt at bruge magt – at gå i krig. Det fortæller historien os. Fra Modstandskampen under besættelsen over oprør mod diktatur til militær indgriben for at standse folkemord. Men det er ved at blive en naturlig løsning i stedet for den sidste, der gribes til.

For det andet bidrager politikerne i København til sætte soldaterne på en særlig piedestal, som gør det rimeligt at give soldaterne særbehandling når de vender hjem. Sidste år var der flere store avishistorier om, hvordan krigsveteraner stod på de samme ventelister til handi-capboliger som alle andre, blev behandlet lige så umenneskeligt som andre arbejdsløse osv. Historierne førte til et stigende politisk kor om, at netop soldater skal sættes foran i køen, skal have særbehandling. Der er blandt de danske soldater uden tvivl mange gode eksempler på mod og opofrelse. Men soldater er ikke i sig selv mere værd end andre danskere. Det er faktisk hele grundlaget for velfærdsstaten – for den universelle velfærdsmodel, for den grundlæggende solidaritet, arbejderbevægelsen byggede samfundet op på. Alle har ret til en lige og værdig behandling. Dette grundlæggende princip – alle menneskeliv er noget værd, og alle har ret til en værdig behandling, er under kolossalt pres i disse år. Fra den borgerlige lejr, der altid har været modstandere af en grundlæggende solidarisk samfundsmodel. I stort og småt – med forsikringsordninger og privathospitaler, skattelettelser og friværddi, skal vi opdrages til at se stort på solidariteten. Og krigen – militariseringen har en kæmpe rolle heri.

Krigsførelsen skal gøre op med velfærdsstatens menneskesyn

Krigen er ved at militarisere det danske samfund

Det bliver i orden at bruge krig – magt og vold - som redskab til at løse problemer

Soldater er ikke i sig selv mere værd end andre danskere. Det er faktisk hele grundlaget for velfærdsstaten

Opgør med velfærdsstaten og den grundlæggende solidaritet

Netop et opgør med velfærdsstaten og den grundlæggende solidaritet. Mod den »bløde og behagelig dyne«, hvor alle liv er noget værd. Netop det opgør, som de ærlige borgerlige - Harder og Gade Jensen - skriver glædesstrålende om i Berlingske, fordi de ser mennesket som et væsen, der altid vil fremme sig selv, og velfærdsstaten som grundlæggende unaturlig.

«Uanset om krigen vindes eller tabes, og uanset om krigsindsatsen i sidste instans gavner eller skader Afghanistan, er effekten på den danske mentalitet kolossal, og efter vores mening gavnlig».

Krigen har altså også – og måske først og fremmest - et klart indenrigspolitisk formål.

At være med til at ændre vores grundlæggende samfundssyn til at velfærd er til for de »værdige« -

det er en proces, der tager fart i denne tid. For i disse år oplever vi et på mange måder et historisk skred i synet på mennesker med handicap.

Økonomien er stram. Regeringen dikterer nulvækst i kommunerne – og indfører meget skrappe sanktioner for at bruge for mange penge.

For kommunerne er det et stort problem, for ikke mindst det specialiserede socialområde har sprængt budgetterne i de seneste år. Det gælder udsatte børn og ikke mindst mennesker med handicap.

Her har Kommunernes Landsforening og en række borgmestre haft de store ord fremme. Om hvor dyre og næsten luksuriøse ordninger, der eksisterer for mennesker med handicap. Man har lavet et katalog til regeringen over lovændringer, man ønsker lavet, så det bliver muligt for kommunerne at sænke serviceniveauet markant.

Og flere borgmestre har været i medierne og fortælle om, hvor dyrt og urimeligt det er at betale dyre pædagoglønninger til at passe på mennesker med svære psykiske lidelser, der er meget voldsomme i deres udtryk, når de jo kunne få nogle beroligende piller, til at tage det værste.

Når borgmestre kan få sig selv til at mene, at den største forskel på piller og pædagogik er prisen, så er man langt inde i et skred, hvor man grundlæggende finder at (i hvert fald nogle) mennesker med handicap ikke er »værdige« modtagere af hjælp og støtte. Og at de er mennesker, der koster os »andre« alt for meget.

Jeg vil til gengæld godt vædde fem flasker dyr rødvin fra Farum på, at der ikke er det samme råb og skrig om de urimelige og dyre lønninger, når det er veteraner fra krige, der vender hjem med posttraumatisk stress, med svære fysiske og psykiske handicaps.

Vi så det som sagt i forbindelse med en række mediehistorier sidste år. Om veteraner der stod i de samme køer til handicapboliger som alle mulige andre. Her var kravet ikke, at nu skulle de ventelister også væk. Det var, at der måtte bygges særlige handicapboliger til tidligere soldater.

Historisk skred i synet på mennesker med handicap

Eller da det blev beskrevet, hvor meget tidligere soldater med psykiske lidelser led i det ekstremt rigide og firkantede beskæftigelsessystem, var det politiske krav heller ikke, at nu måtte det laves om, så mennesker med psykiske lidelser generelt fik det lettere. Næh det handlede mere om at få lavet en særlig politik for veteranerne.

Forstå mig ret; jeg under ingen – heller ikke tidligere soldater - at stå i de alt for lange ventelister til handicapboliger, eller blive slæbt igennem et umenneskeligt beskæftigelsessystem. Men jeg er dybt bekymret for den stadig klarere formulerede politiske tanke om, at skulle behandle nogle grupper med problemer bedre end andre grupper med problemer, fordi de er tidligere soldater, og dermed må opfattes som mere »værdige« end andre.

En ting er det grundlæggende ubehagelige i, at man skal gøre sig til dommer over, hvilke liv der fortjener ordentlig behandling. Hvordan kan man meningsfyldt skelne mellem soldaten, der får sprængt sin fod væk på en mine i Afghanistan, og familiefaderen, der køres ned af en bil og får sin fod kørt i stykker?

Det kan man naturligvis ikke, medmindre man mener, at det at have været soldat i sig selv gør én berettiget til bedre og hurtigere hjælp og støtte.

En anden ting er det skred i vores grundlæggende samfundssyn, som er ved at ske, og som militariseringen skubber på. At menneskeliv ikke er lige meget værd, at mennesker ikke har krav på lige og værdig behandling. Det skal man gøre sig fortjent til. Den voldsomme og dramatiske ændring af vores grundlæggende samfundssyn sker langsomt men sikkert i disse år. Den næsten parallelle debat om mennesker med handicap i almindelighed, og invaliderede veteraner i særdeleshed, bør vække til eftertanke.

Der ligger i øvrigt en ringe erkendt udfordring omkring det stigende antal veteraner. For det har naturligvis konsekvenser, når Danmark sender mennesker i krig, for de stadig flere soldater, der vender hjem, ødelagte på krop og sjæl.

I efteråret var undertegnede, sammen med de andre københavnske socialpolitikere, i bl.a. Seattle. Det var meget karakteristisk, at veteraner fylder rigtig meget i hjemløseherbergene, i institutioner for psykisk syge og blandt stofmisbrugerne. Man kunne ved selvsyn se, hvordan tidligere soldater udgjorde en meget stor del af de alt for mange, der ikke har kunnet holde fast i familie, hjem og arbejde, men i stedet lever på gaden, har misbrug, psykisk lidelse osv.

Det er vel ikke så mærkeligt. For krig risikerer at gøre meget ved den enkelte med de abnorme og ekstreme oplevelser man er udsat for. Både ens krop, der kan blive ødelagt hvert øjeblik det skal være, og ens hoved, der konstant er udsat for et umenneskeligt, ekstremt pres. Det

Det handlede mere om at få lavet en særlig politik for veteranerne

Det grundlæggende ubehagelige i, at man skal gøre sig til dommer over, hvilke liv der fortjener ordentlig behandling

En ringe erkendt udfordring omkring det stigende antal veteraner

som Harder og Gade Jensen så overfladisk kalder for »Urdriften« – eller menneskets »overlevelsesinstinkt«.

Vi må vænne os til, at vi får flere unge mænd og kvinder hjem fra fremmede lande, der har hårdt brug for hjælp. Flere der ikke kan bo sammen med andre, flere der mangler arme og ben. Flere der er hårdt kvæstede i deres sjæl.

Vi har brug for en erkendelse af, at det ikke er gratis at føre krig. At det efterlader mange mennesker med stort behov for støtte og hjælp. Og at krigen har konsekvenser for det grundlæggende menneskesyn vi har i vores samfund. Det burde ikke være overraskende for en kritisk venstrefløj. Trods alt er det vel begrænset, hvad nogle hundrede danske soldater kan betyde for det store spil om magten i Centralasien. Alligevel er det vel, udover fredsbevægelserne, kun debattøren Søren Mørch der for alvor har taget fat i betydningen af krigen – i Danmark.

Er det derfor, at socialdemokrater, radikale og SF'ere stemmer for at hylde krigen i København?

Vi skal slås for et solidarisk samfund, hvor alle mennesker har værdi, alle har lige ret og pligt. Det gør vi bl.a. ved at kæmpe mod militariseringen af Danmark.

Mikkel Warming er Socialborgmester i København og medlem af Enhedslisten

Veteranrehabilitering »Model Danmark«

Danmark har status som en krigsførende nation. En af konsekvenserne heraf er, at et større antal unge mænd får voldsomme fysiske skader, end hvis nationen ikke besad denne status. Man kan overveje om Danmark blev taget på sengen, da man pludselig stod over for en patientgruppe med særlige behov og krav til samfundet? I første omgang syntes landet at være dårligt rustet til at håndtere denne situation. Takket være donationer fra bl.a. Soldaterlegatet, implementeringen af Veteranpolitikken fra oktober 2010, et par balletdansere fra Det Kongelige Teater og en vis mængde mediebevågenhed, er landet dog langsomt ved at blive bedre til at håndtere denne situation.

En del af de tilskadekomne soldater har så svære skader, at de kan se frem til et årelangt genoptræningsforløb efter hjemkomsten til Danmark. Rigshospitalet har påtaget sig denne opgave for at kunne opretholde det tværfaglige samarbejde mellem læger, ergoterapeuter og fysioterapeuter undervejs i forløbet. Denne patientgruppe ligner imidlertid ikke nogen anden patientgruppe på Riget, og man skal lede længe for at finde en pendant overhovedet her i Danmark. Og hvad er det så, der gør denne patientgruppe så speciel? De er kommet voldsomt til skade, og flere af dem kommer til at leve med varige fysiske mén. De er unge og veltrænede på skadetidspunktet, og nogle af dem besidder en træningsmoral, som var de eliteidrætsudøvere. De udviser en jernvilje i kampen for at opnå størst mulig funktionsevne, og vigtigst af alt har de en hel nations øjne hvilende på sig, dels pga. deres særlige patientstatus, men også i kraft af at de har været på arbejde for Danmark, da skaden er sket.

Nye standarder

Flere af de sårede soldater har sat en ny standard for, hvad der er muligt med denne type af skader. Fx proteseforsyning tidligere i forløbet hos den amputerede patient eller opnåelse af gangfunktion efter dobbelt benamputation over knæniveau.

En ny standard er også sat i forhold til mængden af fysioterapi disse patienter kan modtage dagligt. Efter Soldaterlegatets donation til Riget i efteråret 2010, har der været en fysioterapeut ansat til udelukkende at varetage de skadede soldaters genoptræning. Derfor er der nu mulighed for 3 timers fysioterapi dagligt.

Soldaterlegatet er således gået forrest og har vist vejen mod den op-

Af Christian Olsen

En del af de tilskadekomne soldater har så svære skader, at de kan se frem til et årelangt genoptræningsforløb

Soldaterlegatet er således gået forrest og har vist vejen mod den optimale genoptræning

timale genoptræning. I denne sammenhæng har ansøgeren til Soldaterlegatet, chefen for Forsvarets Sundhedstjeneste, generallæge Erik Darre, ladet sig inspirere af England og USA, der begge er lande med tæt på 100 års erfaring med krigsskadede veteraner. Først og fremmest forhold til antallet af træningstimer der bør tilbydes soldaterne, samt hvilke træningsredskaber der er nødvendige. Som et lille kuriosum i denne sammenhæng kan nævnes at den første MR-scanner i Danmark blev givet som en donation til Hvidovre Hospital, en maskine der i dag vurderes som en absolut nødvendighed på de fleste almene sygehuse i landet.

Knokler så sveden hagler

Motiverende at se voksne mænd med mistede lemmer, der knokler på

Soldaterne kan også betragtes som gode eksempler. Især for andre patienter der modtager fysioterapi på Riget. For den nyrøsyge, for apopleksipatienten, for den hjertetransplanterede eller for korsbåndspatienten, er det motiverende at se voksne mænd med mistede lemmer, der knokler på, så sveden hagler af dem. Eller at opleve, at mænd uden ben faktisk er i stand til at gå. Der har imidlertid altid været imponerende patienter. Patienter som i krisetid henter nogle ressourcer frem, som man ikke umiddelbart forstår hvor kommer fra. Patienter som ikke hænger med hovedet, når de står i lort til halsen. Forskellen fra tidligere er bare, at nu er der flere af dem. Og de møder op til træning i fysioterapien hver eneste dag, i flere timer ad gangen. Fordi det får de besked på. Og sandsynligvis også fordi de ikke vil acceptere en tilværelse med fysisk funktionsnedsættelse, uden at have gjort deres ypperste for at få det bedst mulige ud af deres aktuelle situation. Det er dog ikke alle de tilskadedekomne soldater, der er fyldt med et sådant gå-på-mod. Men de der er, har en smittende effekt – både på de andre soldater, men også på andre patientgrupper.

Behandles i det offentlige sundhedssystem

Den store mediebevågenhed omkring skadede veteraner kan af og til give den almindelige dansker opfattelsen af, at der er rigtig mange af dem. Det er der gudskelov ikke. Sammenlignet med nogle af vores allierede, betyder det relativt lave antal tilskadedekomne soldater dog, at der ikke er samme niveau i rehabiliteringen i Danmark som f.eks. i England eller USA.

- Der er en mindre gennemstrømning af samme typer skader, hvorved ekspertisen blandt behandlere ikke udvikles i samme grad.
- Der er for få deltagere til at lave holdrelaterede træningsaktiviteter, f.eks. siddevolleyball eller kørestolsbasket.
- Pga. patientgruppens forholdsvis lille størrelse, indgår de i det offentlige sundhedssystem, i modsætning til deciderede militærhospitaller i bl.a. England, USA og Tyskland.

Dansk rehabiliteringsmodel på vej

Ovenstående forhold er nærmest umulige at påvirke. Og der kan vel næppe være to holdninger til den lykkelige omstændighed, at vi ikke har flere sårede end vi nu engang har her i Danmark. Men der er adskillige parametre at påvirke veteranrehabiliteringen på, og dette er i fuld gang:

- Der er ansat en fysioterapeut på Rigshospitalet udenfor almen patientnormering til udelukkende at varetage soldatergenoptræningen, således at de ikke længere rammes af, hvor travlt der er i resten af huset.
- Dansk Handicap Idræts Forbund arrangerede sammen med Soldaterlegatet sidste efterår for anden gang et sportsseminar for fysisk skadede soldater med besøg af flere forskellige handicapidrætslandshold.
- Dansk Handicap Idræts Forbund har ansat en idrætskonsulent til at varetage de skadede veteraners idrætsbehov i en 3-årig projektstilling.
- Der bliver sendt sundhedspersonale af sted til et militærhospital i England i maj 2011, for at opnå yderligere erfaring i genoptræning af krigsskader.
- Balletdansere fra Det Kongelige Teater, som samtidig er certificerede pilatesinstruktører giver fast sololektioner i pilates til flere af de hårdt skadede soldater. Dette arrangement er på ulønnet, frivillig basis fra instruktørerne.
- Der er tilbud til alle skadede soldater om træning hver torsdag på Center For Idræt, Svanemøllen Kaserne ved en fysioterapeut.
- Der står i Veteranpolitikken, at der for fremtiden vil blive bevilget sportsproteser til de amputerede veteraner. Dette er ikke blevet praksis endnu.
- Soldaterlegatet er meget villige til at donere sådanne proteser såfremt kommuner eller Forsvaret afslår bevillinger, hvilket har været tilfældet indtil nu. Bade- og sportsproteser er tæt på ubetalelige for almindelige mennesker, så når ansøgninger til de offentlige instanser afvises er donations- og legatansøgninger typisk sidste udvej.

Ovenstående punkter er eksempler på, at det kan godt være, vi er nybegyndere når det kommer til veteranrehabilitering for de fysisk skadede soldater (og selvfølgelig også de psykisk skadede, men det er ikke fokusområdet i denne artikel), men ikke desto mindre er vi godt på vej, og der er rigtig mange gode tiltag undervejs. Vi kan ikke kopiere en model fra et andet land, men er i stedet nødt til at forme vores egen model, som passer til vores samfund og vores størrelse.

Der er adskillige parametre at påvirke veteranrehabiliteringen på

Det kan godt være, vi er nybegyndere når det kommer til veteranrehabilitering for de fysisk skadede soldater

Optimering af genoptræningstilbud

Når det gælder genoptræning, kan man argumentere for at soldater får en bedre behandling i sundhedsvæsenet end civile. Man kan jo så diskutere, hvor rimeligt det er, men hvad skulle formålet ved denne diskussion være? I bund og grund har det intet at gøre med rimelighed, man kan i stedet anskue det som en arbejdsplads, der sørger for sine ansatte. Og en fond som giver penge til en specifik målgruppe, som så mange andre fonde og legater gør det. Men det genoptræningstilbud soldaterne får, kan tjene som eksempel for andre. Og samtidig kan den hype, der er på området, skabe opmærksomhed omkring bl.a. protesebevillingsområdet. Hvis en patient har behov for en speciel bade- eller løbeprotese, bør muligheden være til stede, og det uanset om man er blevet amputeret pga. en trafikulykke eller pga. man har trådt på en vejsidebombe (improvised explosive device).

Det genoptræningstilbud soldaterne får, kan tjene som eksempel for andre

Takket være donationer, en god portion ildhu samt inspiration fra andre lande, har vi således efterhånden fået skabt nogle gode rammer for hvordan veteranrehabiliteringen 'Model Danmark' kan tage sig ud. Nu gælder det bare om at fortsætte med at udvikle denne model, samt at bruge erfaringerne til at optimere genoptræningstilbuddet til lignende civile patientgrupper.

Christian Olsen er soldaterfysioterapeut på Rigshospitalet

Det sjove er, at det er alvor

Hæren og de danske soldater har gennemgået en utrolig udvikling siden murens fald. Deltagelsen i de internationale operationer er gået fra de fredsbevarende over de fredsskabende operationer og videre til deltagelse i asymmetriske krigshandlinger. Køretøjer, materiel og udstyr er topmoderne, og soldaterne og deres førere er dybt professionelle

Siden begyndelsen af 1990'erne har det stået klart, at en af hovedopgaverne for den danske hær var at deltage i internationale operationer. I dag har den opgave topprioritet, og stort set alle aktiviteter i hæren udføres med det formål at bidrage til eller støtte de internationale operationer.

Indsatsen under den kolde krig skal ikke forklejnes eller nedgøres, men i takt med at operationerne blev mere og mere skarpe og risikofyldte skete der en mentalitetsændring i alle led. Nu var det pludselig alvor. Nu var danske soldaters liv på spil. Den situation har påvirket politikerne, de ansvarlige inden for forsvaret, offentligheden og ikke mindst de soldater, der har meldt sig til tjeneste i udlandet. Resultatet er, at danske soldater er dybt professionelle, at officerer og befalingsmænd i alle henseender opererer på et meget højt niveau, og at vores udstyr er på højde med det bedste, der findes.

Denne artikel er skrevet med en bred pensel og altså ikke udtryk for nogen form for videnskab. Der findes mange undersøgelser, og i dag ved vi meget mere, end vi gjorde for tyve år siden, men på denne plads er det ikke muligt at dokumentere alle de synspunkter, som jeg vil fremkomme med. Det giver mig også mulighed for at udtrykke mig noget mere frit og trække på de personlige erfaringer efter mere end 40 år med tilknytning til dansk forsvar.

Operationerne på Balkan satte en ny dagsorden

I bagklogskaben lys er det let og omkostningsfrit at konstatere, at vores deltagelse i operationerne på Balkan fra 1992 og frem skete ud fra forkerte eller fejlagtige forudsætninger. Man forestillede sig en FN-operation som indsatsen i Gaza og på Cypern. Fredsbevarende og i

Af Hans Vedholm

I takt med at operationerne blev mere og mere skarpe og risikofyldte skete der en mentalitetsændring i alle led

FN's magtesløshed blev udstillet adskillige gange

Nogle af de alvorligste traumer, vi ser i dag, stammer tilbage fra 1990'erne

Hvordan skal man få soldater til at udsætte sig for fare, hvis de ikke er overbeviste om, at der er nogle til at hjælpe dem

I Afghanistan har sanitetstjenesten højeste prioritet

en relativ rolig atmosfære, hvor parterne var indstillet på at respektere FN og dets beslutninger. Sådan var virkeligheden ikke. FN's magtesløshed blev udstillet adskillige gange, og soldaterne i missionsområdet var hverken forberedt på det eller udrustet til at imødegå de nye trusler.

Nogle af vore soldater har betalt en høj pris for deres deltagelse på Balkan. Mange har været vidner til overgreb og uhyrligheder uden mulighed for at gribe ind eller bare gøre noget. Der er ingen tvivl om, at de situationer har givet anledning til alvorlige traumer. Nogle af dem er blevet holdt skjult gennem flere år, men dybe ar på sjælen forsvinder ikke af sig selv, og det er næsten symptomatisk, at nogle af de alvorligste traumer, vi ser i dag, stammer tilbage fra 1990'erne.

Og så kommer den næste indrømmelse. I 1990'erne var hæren og forsvaret slet ikke gearet til at tage sig af psykiske traumer. Hverken hos de professionelle behandlere eller hos soldaterne. Rigtige soldater går ikke til psykolog, lød det, og hvorfor skulle de også det. De kunne jo bare tage sig sammen. Vi er heldigvis blevet klogere og dygtigere.

Sanitetstjenesten før og nu

Lad mig give et eksempel. I hæren har vi sanitetsfolk, der kan yde førstehjælp, stabilisere tilskadekomne og bringe dem til en læge. En vel fungerende og troværdig sanitetstjeneste er en absolut forudsætning for en velfungerende enhed, for hvordan skal man få soldater til at udsætte sig for fare, hvis de ikke er overbeviste om, at der er nogle til at hjælpe dem, hvis de kommer til skade. Det er helt grundlæggende og elementær viden. Alligevel blev sanitetstjenesten stedmoderligt behandlet under den kolde krig. Vi var jo afskrækkende. Der skulle jo ikke ske noget. Og så skete det nok heller ikke, og hvad skulle man så med sanitetsfolk? Der var naturligvis dygtige og pligtopfyldende folk i sanitetsenhederne, men ofte blev de betragtet som opholdssteder for dem, der ikke var plads til andre steder, og tildelingen af ressourcer blev derefter.

Hvor forandret er det ikke i dag. I Afghanistan har sanitetstjenesten højeste prioritet. Der er felthospitaler med fantastisk dygtigt personale og med det mest moderne udstyr. Og den enkelte soldat er toptrænet i at yde førstehjælp til sig selv og kammeraterne. Alle kan i dag anlægge et knebepres ved hjælp af en tournequet på kort tid, så en livstruende blødning kan standses. Der kan tilkaldes en helikopter øjeblikkeligt, og sårede kan bringes til felthospitalet til videre behandling, og hovedreglen er, at hvis du kommer ind på felthospitalet i live, så overlever du også. Det er jo flot, og lægerne har gennem nogle år talt om »The Golden Hour«. Kom man ind indenfor en time, så var chancerne for overlevelse store. I dag taler man om »The Platinum Five Minutes«, som betyder, at hvis en såret soldat får den rigtige hjælp på stedet med

det samme, så stiger chancerne for overlevelse helt dramatisk. Er der så noget at sige til, at enhver soldat under uddannelse til udsendelse kan se relevansen af sanitetstjeneste? Man skal være i stand til at hjælpe sig selv. Og være parat til at hjælpe kammeraten ved siden af.

Kan jeg klare det?

Det har ikke været noget problem at hverve soldater til de internationale operationer. De fastansatte soldater har en pligt til at gøre tjeneste i udlandet, hvis de ikke på et tidspunkt har sagt, at de ikke ønsker at blive udsendt. Og de fastansatte må i dag påregne, at de skal udsendes i seks måneder hvert tredje år. Men for de helt unge mennesker er det frivilligt, og de melder sig, men hvorfor?

Der er lavet undersøgelser over enkelte hold eller årgange. Mønsteret er, at den unge soldat ser det som en udfordring. Kan jeg klare det? Fysisk og under uddannelsen. Kan jeg holde til det mentalt? Kan jeg tåle mosten? De træner som gale, og mange af dem er fysiske pragt-eksemplarer i en form, som man før i tiden skulle lede længe efter. De går op i uddannelsen, for de ved, at de skal være dygtige og klar til at imødegå enhver form for trussel. De øver igen og igen, så deres egne færdigheder og samarbejdet med kollegerne er arbejdet ind i rygraden. Tidligere var det bare træls, trivielt og uden mening. I dag er det forudsætningen for, at man med rank ryg og tryghed i sindet begiver sig ud på en patrulje eller gennem uvejsomt terræn.

Den unge soldat ser det som en udfordring

En på opleveren

Så siger mange af dem, at de ønsker at gøre en forskel. De vil godt være med til, at forholdene bliver forbedret for nogle, som ikke selv har mulighederne for at forbedre deres levevilkår. Hertil er der selvfølgelig også et spændingsmoment og ønsket om at få en rigtig en på opleveren.

De ønsker at gøre en forskel

Og så er der kammeratskabet, sammenholdet og samværet med andre, der er i samme situation. Denne faktor kan ikke undervurderes. Man holder sammen, fordi man ved, hvad det betyder. Man svigter ikke, for man vil ikke selv risikere at blive svigtet. Der opstår et fællesskab, som er meget stærkt, og det ses blandt andet af, at det netop er fællesskabet, der opleves som et savn, når man er kommet hjem og blevet hjemsendt til en civil tilværelse.

Der opstår et fællesskab, som er meget stærkt

Rigtige spejdere har oplevet det, men når man skal være sammen i seks måneder, så bliver det meget intenst. Du kommer til at sætte pris på soldaterlivet og strabadserne. De udsendte soldater har ikke noget imod at leve under primitive forhold. Nogle mener simpelthen, at det ikke kan blive primitivt nok. For udefra kommende kan det se fuldstændig rodet og uoverskueligt ud, men soldaterne fungerer under disse forhold. De passer deres arbejde, de sørger for at holde våben og udrustning i orden,

og de sørger for at holde sig selv rene og indtage den nødvendige mængde mad og drikke. For det er alt sammen en betingelse for at overleve.

I de mere organiserede lejre er livet simpelt

I de mere organiserede lejre er livet simpelt. Du har et sted at sove. Du får god og rigelig mad tre gange om dagen. Du ved, hvad du skal lave og hvornår. Du afleverer dit tøj til vask og får det rent tilbage. Du har adgang til telefon og internet og kan se TV. Og så får du penge for det, som du ikke ved, hvad du skal bruge til. Det passer ikke for alle. Der er nogle, der indkøber udrustning til abnormt høje priser, men det øger dit selvværd, og du føler dig godt tilpas.

Soldaterlivet - simpelt og overskueligt

Så i bund og grund er soldaterlivet simpelt og overskueligt, og det er formentlig en væsentlig grund til, at det tiltaler så mange. Derfor er det også hårdt at miste, og det hænder for hjemvendte soldater, at de ikke kan finde ud af de mest simple ting som at foretage indkøb, betale regninger, tilrettelægge en hverdag og finde beskæftigelse i fritiden.

Glæden ved soldaterlivet – at gå til soldat – er den drivkraft, der får mange til at melde sig til de internationale udsendelser

Glæden ved soldaterlivet – at gå til soldat – er den drivkraft, der får mange til at melde sig til de internationale udsendelser gang efter gang, og vi har soldater, der er endog meget rutinerede. Det er meget positivt for dem, og det gavner de nye, som de kan være med til at uddanne og træne. Erfaring er godt at have med i bagagen, men der er naturligvis en risiko for, at med erfaringen slækkes koncentrationen, og det kan få fatale følger.

Det er blevet drøftet, om man ved en screening forud for udsendelse kunne pille de soldater ud, der ikke var egnede til at blive udsendt. Der findes ikke en sikker metode.

Man kan godt med en vis sandsynlighed tage nogle ud, men er de de »rigtige«? Og risikerer man ikke at si nogle fra, som er egnede? Og hvordan vil det påvirke dem? Personligt og karrieremæssigt.

Alternativet til en screening er en mangfoldig indsats blandt kammerater, førere og chefer

Alternativet til en screening er en mangfoldig indsats blandt kammerater, førere og chefer under uddannelsen forud for udsendelse. Her skal alle »holde et øje« på hinanden, og hvis der bliver udtrykt betænkeligheder undervejs, så vil det i langt de fleste tilfælde blive positivt modtaget, for der er ingen, der er interesseret i at blive udsendt sammen med en, der ikke kan fungere på en hensigtsmæssig måde. Og så bliver der jo lejlighed til at tale om tingene, og i dag er det ingen skam at bede om hjælp. Det er helt naturligt.

Mange hjælpere

Der er i det hele taget mange, der står parate til at hjælpe før, under og efter udsendelse. Og hjælpen er ikke kun til rådighed for soldaten, der skal udsendes. Tilbuddene henvender sig også og især til de pårørende både blandt børn og voksne.

Det er efterhånden en indarbejdet praksis, at soldaten og de pårørende møder ressourcepersonerne på et tidligt tidspunkt. Socialrådgiveren er til stede med råd og vejledning. Det samme er feltpræsten, som følger med ud på missionen. Og til hvert hold er der knyttet et antal psykologer, som er i kontakt med soldaterne under uddannelsen, og som er klar til at rykke ud i missionsområderne, hvis der skulle opstå behov for det. Så møder soldaterne kendte ansigter og specialister, der kender soldaterne og de forhold de lever under, og det letter ganske givet med at skabe den nødvendige kontakt og mulighederne for at få talt ud om tingene.

Der er soldater, der vender hjem med ar på sjælen. Alle skal tale med en psykolog ved hjemkomsten. For omkring 85 procent af alle udsendte er der ingen væsentlige problemer ved hjemkomsten. Tværtimod erklærer de, at de er blevet styrket af udsendelsen. For omkring 10 procent er der mindre problemer, der forsvinder i løbet af seks måneder. Tilbage er omkring 5 procent, der har brug for hjælp i en længere periode. Hovedparten af dem kommer også videre i tilværelsen, men der er fortsat en lille gruppe, som det kan være svært at nå på den rigtige måde.

Der er heldigvis mange, der er parate til at hjælpe, og med vedtagelsen af en egentlig veteranpolitik er der skabt rammer for, at den mangesidede indsats kan koordineres og ydes på en måde, som tilgodeser netop den eller dem, der har brug for hjælp. Det er et stort fremskridt og en virkelig hjælp for de mange frivillige og professionelle, som har stået for indsatsen indtil for nylig.

For omkring 85 procent af alle udsendte er der ingen væsentlige problemer ved hjemkomsten

Hans Vedholm er presseofficer i Hærens Operative Kommando

Veteraner forpligter

Af Jørgen Glenthøj

Antallet af danske soldater på aktiv mission i udlandet - pt. ca. 26.000 siden 1992 - har betydet, at spørgsmålet om veteraner er kommet langt højere op på den politiske dagsorden. Det er forholdsvis nyt i Danmark, hvorimod veteranforeninger, og fokus på veteraners særlige behov har været diskuteret længe og intenst i lande som England, Frankrig og USA med en længere tradition for omfattende militære engagement.

Langt størstedelen af de danske veteraner vender hjem og kan fortsætte deres arbejds- og familieliv i Danmark

Langt, langt størstedelen af de danske veteraner vender hjem og kan fortsætte deres arbejds- og familieliv i Danmark uden nævneværdige problemer. De har udført den mission, som de er blevet pålagt, har fået bearbejdet de eventuelle smertelige oplevelser, som kan være forbundet med at operere i et område i krigstilstand og glider ind i en normal dansk dagligdag med de erfaringer og kompetencer, som de hver især tager med sig fra deres ophold i forsvaret og deres respektive udstationeringer. Denne gruppe vil jeg dog ikke dvæle ved i denne sammenhæng, hvor fokus er på det socialpolitiske aspekt. Jeg vil dog ikke undlade at nævne, at det også indgår som en del af Frederiksberg Kommunes netop vedtagne veteranpolitik, at støtte op om kulturelle arrangementer og understøtte det frivillige arbejde, som har til hensigt at skabe opmærksomhed om de danske veteraner. Frederiksberg Rådhus lægger således hus til en årlig lokal fejring af den nationale flagdag for Danmarks udsendte, og i samarbejde med veteranhjemmet for Østdanmark og veteranforeningerne vil vi udbygge denne mere festlige og fornøjelige del af veteranpolitikken.

Frederiksberg Rådhus lægger således hus til en årlig lokal fejring af den nationale flagdag

I Danmark offentliggjorde regeringen sin veteranpolitik i oktober sidste år. Det synes jeg personligt var et prisværdigt og nødvendigt initiativ. Jeg synes imidlertid også, at det er et initiativ, som vi lokalt ude i kommunerne med fordel kan lade os inspirere af. Den gruppe veteraner, som har behov for særlig hjælp, har i mine øjne også gjort noget ganske særligt for at fortjene den. Det er i al sin enkelhed baggrunden for beslutningen om, som den første kommune i Danmark, at vedtage en decideret veteranpolitik. Vores fokus på området er naturligvis forstærket af den grund at byen i forvejen huser både Hærens Officersskole og Veteranhjemmet for Østdanmark, som vi i forvejen er i hyppig og frugtbar dialog med, men den sociale del af veteranpolitikken udspringer også af, at Frederiksberg Kommune som bopælskommune har pligt til at være opsøgende i forhold til børn, der mistrives og til at hjælpe Frederiksberg-borgere, der står uden forsørgelsesgrundlag, bolig eller har helbreds-mæssige problemer. Dette er netop nogle af de udfordringer og sociale omstændigheder, som de hårdest ramte veteraner kan blive ramt af. Netop derfor giver det god mening, at kommunen som

den nære offentlige myndighed forholder sig specifikt til denne gruppe borgere og gør sit yderste for at sikre et optimalt samarbejde både i forhold til den kommunale sagsbehandling og mere generelt.

Veterankoordinatoren – veteran, familie og pårørende

Et centralt omdrejningspunkt for veteranpolitikken er den nyudnævnte veterankoordinator, som giver den pågældende veteran én indgang til dialogen med kommunen og de relevante kommunale tilbud. Dermed sikres det, at vi fra start er opmærksom på evt. behov hos den enkelte, som kan kræve særlige hensyn i mødet med kommunen. I forlængelse heraf, er det også et vigtigt fokus i politikken, at kommunens medarbejdere klædes på til at forstå og forholde sig til soldater, der har været udsendt og oplevet krig. Veteranpolitikken omfatter også særlig støtte til de pårørende – og her i særligt grad børnene - under soldatens udsendelse. Børn påvirkes i mere eller mindre grad før, under og efter hjemsendelse og i Frederiksberg Kommune vil vi sikre, at vi får støttet op om den udsendtes familie ved at klæde personalet i daginstitutioner og skoler på til at opdage og håndtere børn med særlige behov og udvise åbenhed omkring dét, at en forælder er udsendt. Det kan bl.a. være ved at invitere den udsendte til at fortælle om det at være udsendt for at forebygge mobning og afmystificere det at være udsendt. Alt sammen naturligt med familiens accept. Til den opgave uddannes kommunes sagsbehandlere i samarbejde med Forsvaret. Dette er også et led i Regeringens veteranpolitik og Frederiksberg Kommune går med sin egen veteranpolitik aktivt ind i dette arbejde samtidigt med at vi skaber et netværk til øvrige kommuner og KL. Hermed styrkes den generelle viden og indsats til gavn for veteranerne.

Politikken indeholder også specifikke tiltag i relation til boligansøgning. Vi har således i forlængelse af veteranpolitikken tilpasset vores ansøgningsregler for husvilde, så veteraner ud fra en konkret og individuel vurdering kan anvises en midlertidig eller permanent bolig og få anvist bolig med udgangspunkt i samværsretten. Dermed sikres de berørte veteraner en bolig som tager hensyn til deres eventuelt særlige behov, herunder også f.eks. fysisk handicap, PTSD mm. For at sikre den bredest mulige dækning og den størst mulige relevans er selve afdækningen af mulige behov udarbejdet i tæt dialog med både Forsvaret, bestyrelsen for Veteranhjem København og lederen af det lokale veteranhjem. Det håber vi vil imødekomme de fleste veteraners behov, men vi evaluerer selvfølgelig løbende og tilpasser håndteringen af vores politik til de erfaringer, som vi forventer at komme til at gøre os. Vi har givetvis ikke taget højde for enhver situation, så Frederiksberg Kommunes veteranpolitik vil skulle udfyldes i praksis afhængig af de behov, som de konkrete henvendelser afdækker.

God mening, at kommunen som den nære offentlige myndighed forholder sig specifikt til denne gruppe borgere

Kommunens medarbejdere klædes på til at forstå og forholde sig til soldater

Til den opgave uddannes kommunes sagsbehandlere i samarbejde med Forsvaret

Frederiksberg Kommunes veteranpolitik vil skulle udfyldes i praksis afhængig af de behov, som de konkrete henvendelser afdækker

Med afsæt i den behovsanalyse, som vi har udarbejdet er veterankoordinatoren i første omgang udpeget med henblik på at koordinere henvendelser, afdække behov og servicere veteranerne på følgende områder:

- Job og arbejdsmarked
- Fysiske handicap
- Problemer i familie og parforhold
- Alkohol og stofmisbrug
- Økonomi
- Hjælp i hverdagen
- Psykisk sygdom
- Kontakt til diverse institutioner i Forsvaret og Forsvarets veteran-center, som er forsvarrets samlede indgang for veteraner

Vi rammer et reelt behov

Mindre end en uge efter veteranpolitikens vedtagelse har den første veteran allerede henvendt sig, og jeg har personligt modtaget mails fra pårørende, som har udtrykt både stor sympati for initiativet og et stort behov for tilsvarende initiativer andre steder. Det er i sagens natur altid på en trist baggrund, men det vidner om, at vi rammer et reelt behov, og at der muligvis er andre kommuner, som kunne have gode erfaringer med lignende initiativer. Det fortjener i hvert fald at blive afdækket, og Frederiksbergs Kommune og Frederiksberg kommunes veterankoordinator står i hvert fald fremadrettet klar til at dele erfaringerne med andre interesserede ligeså hurtigt, som vi gør os dem.

Når nøden er størst – er hjælpen nærmest

Vi er på rette vej, og vi håber, at andre vil følge efter

Nogle skal jo gå forrest. På det her område er det Frederiksberg Kommune, som med opbakning fra Forsvaret og de væsentligste interessenter, har taget de første skridt. Vi har fået en række tilkendegivelser, som indikerer, at vi er på rette vej, og vi håber, at andre vil følge efter. På Frederiksberg med sine knap 100.000 indbyggere bor der anslået ca. 500 veteraner. Et fåtal vil få brug for hjælp, men for det fåtal skal hjælpen også falde prompte. Vi vil i hvert fald gøre os umage for at leve op til det gamle ordsprog om, at når nøden er størst – er hjælpen nærmest.

Du kan læse mere om Frederiksberg kommunes veteranpoliti og downloade selve politikken fra kommunens hjemmeside: www.frederiksberg.dk/Borgerservice/SocialOgSundhed/Veteraner.aspx

Jørgen Glenthøj er Borgmester (C) i Frederiksberg Kommune

Frihandel og socialpolitik – eksemplet Centralamerika

Af Peter Abrahamson.
København Universitet

For mange, ikke mindst på venstrefløj, forbindes frihandel ofte med neoliberalisme og tøjleløs og rå kapitalisme; og øget frihandel sættes dermed lig med øget fattigdom og ulighed. Dette er imidlertid en forhastet konklusion. Hvis vi ser på udviklingen indenfor det europæiske samarbejde (EEC/EF/EU), så har det lige fra begyndelsen i 1950'erne (1958) været sådan, at økonomisk og social udvikling er gået hånd i hånd: Jo mere der er skruet op for den økonomiske integration, jo mere vægt har der været på at udvikle den såkaldte sociale dimension i samarbejdet, ofte med henvisning til frygten for social turisme og social dumping. Nu kunne det jo være sådan, at Europa er en undtagelse fra reglen, og at frihandel fx. i Syden har de barske konsekvenser, som mange forventer. I det følgende skal jeg med Centralamerika som eksempel argumentere for, at frihandel fremfor at være en bremse på social udvikling, faktisk kan bidrage dertil; men først en kort kommentar til det neoliberale projekt i Latinamerika.

Den såkaldte Washington konsensus

Begrebet Washington konsensus beskriver

fællesnævneren for de råd som de finansielle organisationer dér gav til de latinamerikanske lande i slutningen af 1980'erne. De kan beskrives som følger: Skattemæssig disciplin; prioritering af offentlig sektorinvestering ift. uddannelse og sundhedsvæsen; skattereform; positive men moderate markedsbestemte valutakurser; liberale handelspolitikker, åbenhed overfor direkte internationale investeringer; privatisering; deregulering; beskyttelse af intellektuelle ophavsrettigheder. Dette vil jeg betegne som blandede bolsjer: de første elementer er klart statsinterventionistiske med en social kant; de midterste lægger op til frihandel, og de sidste er typisk neoliberale. Washington-konsensusen var altså kun i begrænset omfang udtryk for en neoliberal dagsorden. Desuden har fx Verdensbanken senere erkendt, at strategien ikke virkede efter hensigten: Fattigdom og ulighed blev ikke formindsket, og nu argumenteres der for udviklingen af, hvad der er blevet kaldt den sociale investeringsstat, der satser meget på uddannelse, sundhed, og social beskyttelse, som en forudsætning for at klare sig i en globaliseret verden.

CAFTA (Den centralamerikanske frihandelsaftale med USA)

I 2004 underskrev lederne af den centralamerikanske lande (samt den Dominikanske Republik) en frihandelsaftale med USA, og fra og med 2007 er den ratificeret af samtlige deltagere (Guatemala, El Salvador, Nicara-

gua, Honduras, Costa Rica, Den Dominikanske Republik og USA). Det skete bestemt ikke uden sværdslag, idet der var stor modstand mod aftalen blandt sociale bevægelser både i USA og i Centralamerika. Den nordamerikanske fagbevægelse var bange for lønkonkurrence fra Centralamerika, og NGO'ere både her og der frygtede, at fattige bønder ville blive udkonkurreret af mere effektive producenter i Nord. En nærmere læsning af aftalen dokumenterer imidlertid, at de mest sensitive produkter, såsom hvid majs, kun langsomt over tyve år indføres i aftalen, og, hvad jeg tillægger stor betydning, så indeholder aftalen en række ILO-konventioner om arbejderrettigheder. Efter aftalen er det ikke længere muligt at forbyde fagforeninger i de såkaldte frihandelszoner (*maquiladoras*), og fagforeningerne har fået væsentligt forbedrede arbitreringsmuligheder. Forbud mod børnearbejde, og ulovlige afskedigelser samt ditto graviditetstests håndhæves bedre, ligesom landenes administrative beredskab i form af arbejdsmiljøinspektører er øget væsentligt. Det betyder ikke, at det ikke stadigvæk er med livet som indsats at være faglig aktiv i dele af Centralamerika, men det betyder, at mulighederne for forbedrede arbejds- og sociale forhold er øget markant. De centralamerikanske regeringer har da også haft travlt op til og med underskrivelsen og ratificeringen med at styrke arbejdsmarkeds- og sociallovgivning i landene. Min tese er således, at frihandelsaftalen har bragt socialpolitikken (i bred forstand) langt op på den politiske dagsorden i Centralamerika, og at den allerede har haft konkrete, positive konsekvenser.

Associeringsaftalen mellem EU og Centralamerika

I 2007 indledte EU forhandlinger med Centralamerika om indgåelse af en såkaldt associeringsaftale. Denne har tre ben: samarbejde, frihandel og politisk dialog. Fra starten var det tydeligt, at EU tillagde samarbejde og politisk dialog den største betydning. EU er helt tydeligt ude i det ærinde at 'sælge' den europæiske model til Centralamerika, og understreger derfor forhold som ligestilling, gennemsigtighed, bekæmpelse af korruption osv. Ved nærmere undersøgelse viste der sig en interessant forskel i vægtningen af aftalens forskellige elementer. Mens EU som skrevet tillagde de politiske elementer angående ordnede sociale forhold og demokrati den altovervejende betydning, så blev aftalen i den centralamerikanske presse konsekvent benævnt 'frihandelsaftalen' (*TLC - tratado libre de comercio*). EU's dagsorden kan selvfølgelig et stykke hen ad vejen forklares med, at samhandlen med Centralamerika er meget begrænset, og med at EU's udenrigspolitik siden Berlinmurens fald har været meget politisk, med understregning af menneskerettigheder som fundamentale (jf. også holdningen til Østasien, ikke mindst Kina). Resultatet blev, at de bistandsmidler som EU har afsat til Centralamerika, er bundet op på forbedringer af demokratiske og sociale forhold i regionen, mens centralamerikanerne har måttet acceptere dette, for at få øget adgang til det europæiske marked for deres produkter. Efter meget intensive forhandlinger blev aftalen underskrevet i 2010, og afventer nu ratificering (hvilket historisk set sagtens kan tage op til ti år!)

Konklusion

Med henvisning til den europæiske og centralamerikanske case kan det konkluderes, at sociale rettigheder styrkes som en konsekvens af, hvad teoretisk er blevet kaldt 'spill-over' effekter fra regionale, økonomiske integrationsprocesser. Frihandel er *ikke* lig med laissez faire; frihandel kræver ordnede forhold, hvor man kan stole på domstole og myndigheder, og hvor løn- og arbejdsforhold er reguleret. Ydermere kan det konstateres at de forskellige internationale organisationer fra EU og OECD til IMF (som i skrivende stund er uden direktør!), WB og FN alle over en kam argumenterer for, at vi forfølger en social investeringsstrategi, der vægter uddannelse, sundhed og social sikring. Denne strategi baserer sig ikke nødvendigvis på en moralsk forpligtelse på at hjælpe de fattige og svage i samfundet; men på en forestilling om, at den eneste måde vi kan klare os i en globaliseret verden, er ved at have en veluddannet, sund og tryk befolkning. Socialpolitik skal altså vise sig produktiv; men den skal være der!

Kilde:

Peter Abrahamson (2011). 'Central American integration: prospects for a troubled region.' Soren Dosenrode (ed.) *Limits to Regional Integration*. Aldershot: Ashgate (in press).

ICSW, IASSW og IFSW afholder i dagene 8. – 12. juli 2012 World Conference on Social Work and Social Development under overskriften Action and Impact .

Læs mere og hold øje med Call for Abstracts på

www.swsd-stockholm-2012.org

Regeringen gør de fattige til grin

Grotesk forløb forud for meningsløst dansk EU-udspil til fattigdomsbekæmpelse

Af Knud Vilby, formand

Kort før jul inviterede socialminister Benedikte Kiær os til at bruge en dag på at diskutere, hvordan vi i Danmark finder de bedste og mest retvisende indikatorer for fattigdom. Vi var en blandet skare af folk fra de sociale organisationer, fra forskningsverdenen og centraladministrationen, fra Danmarks Statistik og fra andre relevante institutioner. Og det var fint, at socialministeren selv brugte hele dagen til både at deltage i plenar- og gruppemøder.

Mødet fandt sted efter et års diskussion af, hvordan vi kan bekæmpe den voksende fattigdom i Danmark. Det var et år, der også var præget af, at regeringen ikke vil bruge EU's fattigdomsgrænse, der siger, at mennesker der tjener mindre end 60 % af et lands midterste indkomst (medianindkomsten) er i særlig risiko for at lide under fattigdom. Regeringen ville – efter lang tøven – erkende, at vi har et fattigdomsproblem i Danmark, men den fandt EU-grænsen for dårlig og uambitiøs. I stedet ville den udvikle et sæt mere retvisende indikatorer for, hvad fattigdom vil sige i en dansk sammenhæng.

Også den debat var der mange, der gik ind i. I et samarbejde mellem bl.a. CASA, LO, AE-Rådet og flere organisationer blev der udvik-

let supplerende måder at måle fattigdom på. Og det var på en måde det arbejde, der skulle videreudvikles på socialministerens møde.

De forskellige grupper på mødet konkluderede alle, at fattigdom først og fremmest har med økonomi at gøre. Men naturligvis er der en række andre faktorer af betydning, for eksempel manglende tilknytning til arbejdsmarkedet, misbrug, dårlig eller manglende uddannelse, forskellige handicap.

Sådan set var det ikke så forfærdelig udviklet.

Mødet sluttede med budskabet om, at der i regeringen og socialministeriet arbejdes videre med disse indikatorer. Det blev nævnt, og vi vidste det i forvejen, at i april 2011 skulle regeringen give sit bud på udviklingen frem til år 2020 i en rapport til EU. Fattigdomsspørgsmålet og planerne for en dansk indsats mod fattigdom er kun et af mange elementer i det såkaldte Nationale Reformprogram 2011. Men naturligvis et vigtigt element.

Slattent udspil

Hele denne lange indledende smøre skriver jeg for at nå frem til, at regeringen nu har givet EU det mest slatne udspil til fattigdomsbekæmpelse, man overhovedet kan forestille sig.

I slutningen af april kom regeringens udkast til svar til EU i offentlig høring. Der

havde været mere end et år til at udarbejde det danske svar. Alligevel var høringsfristen kun 1½ dag, og det var i sig selv uanstændigt. Socialpolitisk Forening nåede sammen med nogle få andre at give et bud, men da den endelige regeringstekst kom nogle dage senere, var der ikke rettet et komma.

Og hvad stod der så? Ikke et eneste ord om økonomi som noget der spiller en rolle for fattigdom. Men alene et mål om at reducere antallet af personer i husstande med lav beskæftigelse med 22.000 personer frem mod år 2020.

Jonas Schytz Juul fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har i en kronik i Information (11. maj) skrevet, at dette mål ikke alene er uambitiøst. Det er også meningsløst. Dette beskæftigelsestal er nemlig – uanset regering – enormt afhængigt af konjunkturudsving. Fra 2007 til 2008 faldt det med 68.000 fra 415.000 til 347.000. Derefter steg det til 360.000. Udsvingene er så store at et mål om en reduktion på 22.000 på 9 år ikke giver mening.

I den sociale organisationsverden og i initiativet Stop Fattigdom Nu sidder vi tilbage med en følelse af, at regeringen har gjort grin med os. Det er imidlertid ikke det værste. Regeringen har også gjort grin med de fattige.

Alle tal peger på, at der bliver flere og flere langvarigt fattige, herunder flere fattige børn. Tallene er entydige, også når man piller de studerende ud af tallene, fordi de har særlige vilkår, og når man måler i forhold til en grænse på 50 % af medianindkomsten i stedet for EU's 60 %.

Det er naturligvis rigtigt, at der er forskellige årsager til denne fattigdom. Nogle mennesker har spillet eller drukket deres penge op. Andre er fattige, fordi regeringen

har strammet og gennemført voldsomme reduktioner i de laveste overførselsindkomster. Atter andre er røget helt ud af systemerne, fordi de ikke kan leve op til stadig flere aktiveringskrav. Men fælles er, at de er fattige og at specielt mange børn i fattige familier lider under denne fattigdom. De får et dårligere skole-, fritids- og hjemmeliv. De får dårligere uddannelsesmuligheder, og Danmark bliver et dårligere samfund.

Beskæftigelse er en uhyre vigtig indikator, men den kan naturligvis ikke stå alene.

Ingen vilje til handling

Socialministeren har i maj været ude i dagspressen med en melding om, at kritikerne (endnu en gang) har misforstået det hele. Regeringen arbejder stadig med at udvikle retvisende indikatorer for fattigdom. Rapporten og anbefalingen til EU var kun et af de spor man arbejder med. Udover EU-sporet er der et nationalt spor. Her fortsætter arbejdet.

Men sandheden er, at regeringen nu har trukket dette arbejde i halvandet år. Og at det må være et forsøg på at dække over, at der ikke er vilje til at sætte ind mod en fattigdom, der i nogle dele af landet er ødelæggende for danske velfærd.

Fattigdommen rammer uens. Først og fremmest i nogle af de storbykvarterer, som regeringen kalder ghettoer, og i nogle af de landområder, der til tider er mere præget af afvikling end af udvikling. Fattigdomserkendelse er også virkelighedserkendelse. Derefter kan de rigtige indsatser planlægges.

Men der har hverken været vilje til erkendelse eller handling.

Social Politik på nettet

Redaktionen af Social Politik og Landsstyrelsen er blevet enige om at Social Politik skal være tilgængeligt fra vores hjemmeside.

Allerede nu er det muligt at downloade de 6 numre fra 2010 og nr. 1 fra 2011. Fremover vil ét tidsskrift blive tilgængeligt på nettet når der er 2 nyere papirudgaver på gaden. Fx vil dette Social Politik nr. 3, 2011 blive lagt på nettet ultimo oktober 2011, samtidig med at vi udgiver nr. 5, 2011.

Det er redaktions vurdering at udvidelsen af tidsskriftets tilgængelighed også vil betyde udvidelse af læserkredsen. Når Social Politik ligger på nettet kan det umiddelbart hentes ned og skrives ud, og ved litteratursøgninger får man ikke blot overskriften, men mulighed for umiddelbart at få hele teksten i hånden. Dermed kan tidsskriftet i højere grad end i dag fremme foreningens målsætning om at være debatskabende inden for det socialpolitiske område.

Det er fortsat en central aktivitet for Socialpolitisk Forening at Social Politik udkommer i papirudgaven. På nettet får man jo kun hvad man søger. Det trykte tidsskrift tilbyder artikler som kan overraske – og indtages i sofaen sammen med en kop te.

Socialpolitisk konference

I Socialpolitisk Forening er vi i samarbejde med CASA Center for Alternativ Samfundsanalyse i gang med at arrangere en socialpolitisk konference som vil finde sted:

**tirsdag den 15. november og
onsdag den 16. november 2011
begge dage kl. 9 – 16
på Vartov i København.**

Så reserver allerede nu dagene.

Gennem de sidste mange år har den økonomiske politik og beskæftigelsespolitikken ensidigt fokuseret på at bringe mennesker fra passiv forsørgelse til en aktiv indsats på arbejdsmarkedet, og det har, sammen med en gunstig global udvikling, medført at titusinder af mennesker har fået et bedre og mere aktivt liv. Samtidig har de svageste imidlertid fået det dårligere, og den langvarige fattigdom er øget. Alle er imidlertid ikke kommet med, og som tidligere socialminister Palle Simonsen udtrykker det, så der er *»ikke tilstrækkelig sammenhængskraft mellem de stærke og de svageste grupper«*.

Socialpolitikken er i denne udvikling næsten forsvundet som selvstændigt politikområde. Det centrale indhold er overført til beskæftigelsesministeriet. Socialpolitikken synes ikke længere at have en selvstændig rolle i udformningen af rammerne for sam-

fundet og i sikringen af sammenhængskraften og den sociale bæredygtighed. Udgangspunktet for den samfundsmæssige tænkning synes ikke længere at være, at alle hører til med værdi og værdighed, men at mennesker værdisættes i forhold til deres økonomiske værdi for samfundet og på arbejdsmarkedet.

I Socialpolitisk Forening mener vi at der er behov for en socialpolitik. En socialpolitik med vægt på værdighed, tryghed, motivation og engagement om at skabe de bedste muligheder for børn og unges opvækstvilkår, og for at mennesker og familier, som har været ude for sociale begivenheder, bliver selvforsørgelse og kan klare sig selv og få et godt hverdagsliv. En politik, som spiller sammen med en offensiv beskæftigelses- og uddannelsespolitik og samarbejder med sundhedspolitikken.

Dette er baggrunden for konferencen, og det bliver også temaet for Social Årsrapport 2011.

Programmet for konferencen vil blive annonceret i næste nummer af Social Politik, der udkommer omkring 1. september.

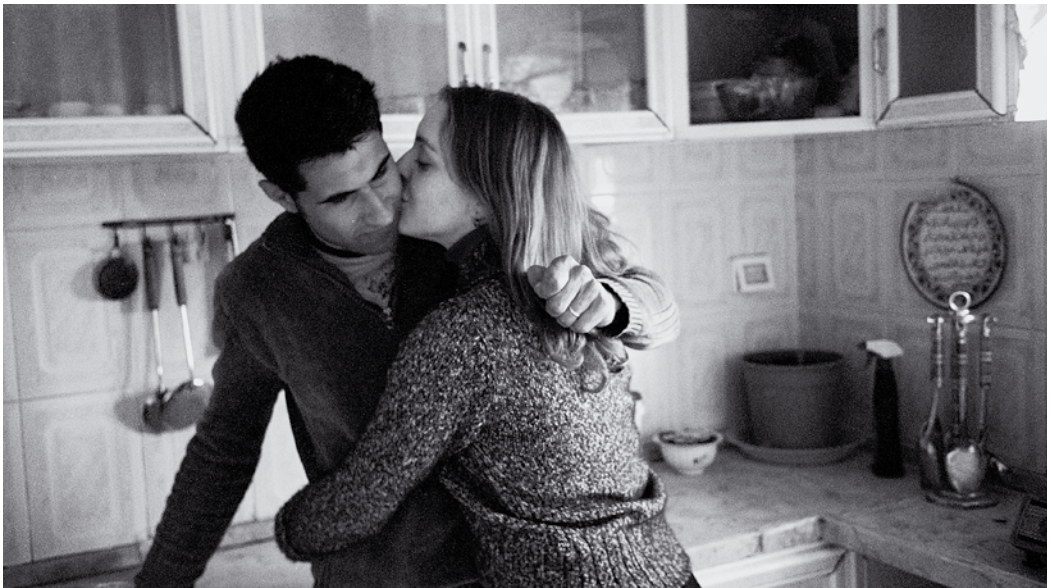
Så er den her!

Dvd'en med Gabriella Biers dokumentarfilm Love During Wartime.

Dvd'en indeholder også Annelise Murakami og Nina Særkjær Olsens power points til brug for undervisning og debat.

Filmen bliver distribueret af Socialpolitisk Forlag, og man kan få tilsendt en dvd ved indbetale 80 kr. til dækning af forsendelsesomkostninger til Merkur Bank reg. 8401 konto 1107616. Skriv navn og adresse på indbetalingen, så sender vi dvd'en hurtigst muligt.

Læs mere om filmen og undervisningsmaterialet på www.socialpolitisk-forening.dk

Socialpolitisk Forenings ledelse

Formand

Knud Vilby

Landsstyrelsen

Bjørn Christensen

Brian Lentz (SydhavnsCompagniet)

Ebbe Brems (SF)

Hanne Thomsen (Diakonissestiftelsen)

Mads Engholm

Mads Samsing

Preben Etwil

Susanne Lyngsø (Dansk Socialrådgiverforening)

Socialpolitisk Råd

Landsstyrelsen, samt

Carl Christensen (Nordjylland)

Ejgil Aagaard (Fyn)

Knud Olsen (Viborg)

Mogens Hansen (Lolland og Falster)

Ninna Leth (Sydvestjylland)

Ove Lund (Hovedstaden)

Viggo Jonassen (Århus)

Bettina Post (Dansk Socialrådgiverforening)

Christian Sølyst (LO)

Heiner Lützen Ank (Kirkens Korshær)

Jette Høy (FTF)

Lis Pedersen (BUPL)

Mandana Zarrehparvar

Internationalt udvalg

Bjørn Christensen, formand

Annelise Murakami

Henning Hansen

Joan Münch

Kay Jokil

Mandana Zarrehparvar

Ole Hammer

Ole Meldgaard

Socialpolitisk Forenings lokalafdelinger

Socialpolitisk Forening Fyn

Formand Ejgil Aagaard

Ejgil.aagaard@gmail.com

Socialpolitisk Forening Hovedstaden

Formand Ove Lund

ovelund@raastof.dk

Socialpolitisk Forening Lolland og Falster

Formand Mogens Hansen

hansennakskov@live.dk

Socialpolitisk Forening Nordjylland

Formand Carl Christensen

carl-eva@stofanet.dk

Socialpolitisk Forening Sydvestjylland

Formand Ninna Leth

nl@cvu-vest.dk

Socialpolitisk Forening Viborg

Formand Knud Olsen

knudoglydia@dlgtele.dk

Socialpolitisk Forening Århus

Formand Viggo Jonassen

viggojonassen@gmail.com

KALENDER

2011

- **15. – 18. juni**
Folkemødet i Allinge på Bornholm. Bornholms Regionskommune lancerer i år et helt nyt forum for en offentlig debat mellem alle samfundsgrupper og meningsdannere. Folkemødet har opbakning fra alle Folketingets partier, og der vil arrangeret en række debatter. Læs mere på www.folkemødet.dk
- **16. juni kl. 13-15**
Stop Fattigdom Nu initiativet indbyder til debat om bekæmpelse af børnefattigdom i Kærnehuset i Allinge på Bornholm, med Bettina Post, Joan Münch, Lotte Nystrup Lund og Knud Vilby. Læs mere på hjemmesiden eller www.stopfattigdom.nu
- **24. august kl. 10.30 – 18**
Brugernes Bazar i Kongens Have i Odense. Arrangeret af Rådet for Socialt Udsatte m.fl. Årets tema er frivillighed. Se www.udsatte.dk
- **16. september kl. 10 – 15**
Europarådet Europamesse 2011 på Københavns Rådhus. Se www.europa-naevnet.dk
- **17. september kl. 10.30 – 16.30**
Konference: *EU og fremtidens velfærd* i Wegners Gård København. Ekspert- og politikerpanel med forskellige vinkler på forholdet mellem EU og velfærdsstaten. Arrangeret af DEO i samarbejde med Socialpolitisk Forening. Mere på vores hjemmeside og www.deo.dk
- **24. – 25. oktober**
Tillidskløften – borgeren mellem lovgivning og praksis. Socialretslig konference på Hotel Nyborg Strand. Se www.jurainformation.dk
- **15. og 16. november**
Socialpolitik konference på Vartov i København. Arrangeret af Socialpolitisk Forening i samarbejde med CASA. Læs mere på www.socialpolitisk-forening.dk